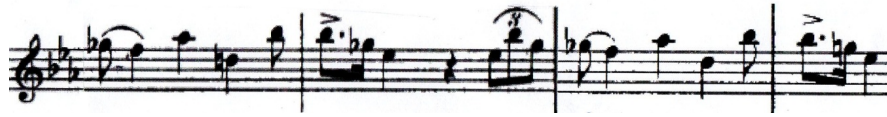

Synopsis van Schumanns Manfred*

Het drama begint met een ouverture in klassieke sonatevorm, met als eerste thema dat van Manfred in es-mineur (hoewel Es-majeur genoteerd is):

en als tweede dat van Astarte in fis-mineur:

Na de ouverture volgt het drama zelf, bestaande uit drie aktes die ieder zijn onderverdeeld in muzikale en gesproken gedeeltes en mengvormen daarvan. Met name het Astartethema keert hierin op cruciale momenten terug.

Erste Abteilung (eerste akte)

1. I-i, regels 1-27: monoloog van Manfred.
Het stuk opent met de slapeloze en door wroeging gekwelde Manfred. Hij klaagt dat al zijn kennis hem niet heeft gebaat, waarop hij de geesten van het universum oproept in de hoop dat zij hem vergetelheid kunnen geven.
2. I-i, regels 28-135 (regels 54-55, 60-75, 82-83, 88-91, 100-107 en 110-131 werden door Schumann geschrapt): *Gesang der Geister*.
Op Manfreds bezwering verschijnt een ster aan het donkere einde van de galerij, gevolgd door het *Gesang der Geister* voor sopraan, alt, tenor en bas, de vier elementen vertegenwoordigend.
3. I-i, regels 136-187 (regels 152-163 geschrapt): dialoog tussen Manfred en de geesten.
4. I-i, regels 188-191: *Erscheinung eines Zauberbildes*.
De machtigste van de geesten verschijnt in de vorm van een vrouwenfiguur; Manfred is overweldigd en wil haar omhelzen, waarop zij verdwijnt en Manfred flauwvalt. Schumann schreef hier een afgerond stuk voor het orkest, gebaseerd op het Astartethema uit de ouverture, waarop Manfred op precies aangegeven maten enkele zinnen spreekt.
5. I-i, regels 192-261: *Geisterbannfluch* (stanza's 1, 5 en 7 van de *Incantation*) gezongen door vier basstemmen.
6. I-ii, regels 1-56 (regels 30-47 geschrapt): monoloog gevolgd door *Alpenkuhreigen*.
Manfred, die zich inmiddels op de Jungfrau bevindt, vraagt zich af waar al het natuurschoon toe dient en waarom hij niet van de rotsen springt. Schumann schrapte de dan volgende passage waarin Manfred de tragiek van de condition humaine verwoordt en vervolgt met de regels waar Manfred de klanken van een herdersfluit en koebellen hoort. Dit tweede gedeelte is als melodrama gecomponeerd met solo van de althobo.
7. I-ii, regels 57-125 (regels 62-63, 67, 83-90 en 96-98 geschrapt): een gemzenjager komt op en ziet Manfred. Terwijl hij Manfred nadert, zet deze zijn overpeinzingen voort die hem doen besluiten in de diepte te springen; juist op dat moment grijpt de gemzenjager hem vast en helpt hem af te dalen naar zijn hut. De laatste woorden van de gemzenjager worden begeleid door een reprise van de solo van de althobo.

* De nummering van de verschillende onderdelen is niet gebaseerd op Schumanns indeling, maar is van eigen makelij. De nummering van de regels van Byrons *Manfred* is gebaseerd op de uitgave door Peter Cochran http://www.newsteadabbeybyronsociety.org/works/downloads/manfred_manuscript.pdf

8. *Zwischenaktmusik*: een ruim drie minuten durend tussenspel van overwegend pastoraal karakter.

Zweite Abteilung (tweede akte)

9. II-i, regels 1-95 (regels 49-58, 72 en 87 geschrapt): dialoog tussen Manfred en de gemzenjager.
De openingsscène van de tweede akte speelt zich af in de hut van de gemzenjager. Om op krachten te komen krijgt Manfred een glas wijn, maar hij denkt op de rand van het glas bloed te zien. In de dan volgende dialoog wordt het contrast geschilderd tussen de gemzenjager, de eenvoudige natuurmens, en Manfred, die gedeeltelijk onthult wat hem zo kwelt.
10. II-ii, regels 1-32 (regels 6-8 en 17-24 geschrapt): monoloog van Manfred en bezwering van de Alpenfee.
Deze scène speelt zich af in een lager gelegen vallei in de Alpen bij een waterval, waar Manfred de lichtval bewondert en besluit de Alpenfee op te roepen. Ook zij moet gehoor geven aan zijn als melodrama vormgegeven bezwering.
11. II-ii, regels 32-165 (regels 65-69, 73-74, 92-95 en 142-146 geschrapt): dialoog tussen Manfred en de Alpenfee.
De Alpenfee vraagt Manfred wat hij wil, waarop hij antwoordt dat hij alleen haar schoonheid wil aanschouwen, aangezien de machten van de aarde hem niet konden geven wat hij wilde. Hierop ontspint zich een dialoog tussen Manfred en de Alpenfee waarin Manfred vertelt over Astarte, zijn verantwoordelijkheid voor haar ondergang en hoe hij sindsdien gekweld wordt door schuldgevoelens en vergeefs vergetelheid zoekt. De Alpenfee zegt hem misschien te kunnen helpen, op voorwaarde dat hij zich aan haar onderwerpt. Manfred wijst dit verontwaardigd van de hand, waarop zij weer verdwijnt, aangegeven door een motiefje in de fluiten, de enige muziek in deze passage.
12. II-ii, regels 166-207 (regels 170-173, 175 en 183-194 geschrapt): monoloog van Manfred.
Manfred overpeinst vervolgens het lot van de mens, die walgt van het leven maar toch bang is voor de dood. Dan bedenkt hij dat hij de doden kan oproepen om te zien waarvoor de mensen nu precies zo bang zijn.

Op dit punt zou de scène van de drie schikgodinnen op de top van de Jungfrau (II-iii) moeten volgen, maar deze werd door Schumann volledig geschrapt.

13. II-iv, regels 1-16: *Hymnus der Geister Ariman's*.
In het paleis van Arimanes brengen de geesten (een vierstemmig koor) een lofzang op hun meester ten gehore.
14. II-iv, regels 17-83 (regels 64-70 geschrapt): Nemesis, schikgodinnen, geesten, Arimanes en Manfred.
Nemesis en de schikgodinnen komen binnen en betuigen Arimanes eveneens hun toewijding; dan verschijnt Manfred, waarop de geesten hem bevelen voor Arimanes te knielen. Manfred weigert, waarop de geesten hem willen verpletteren. De eerste schikgodin komt echter tussenbeide en op de vraag wat hij bij hen komt zoeken, vraagt Manfred de doden op te roepen en in het bijzonder Astarte, waarin Arimanes toestemt. Alleen de interventies van de geesten en van Arimanes zijn van muziek voorzien.
15. II-iv, regels 84-97: bezwering van Astarte door Nemesis.
In dit melodrama bezweert Nemesis Astarte te verschijnen, waarop haar fantoom inderdaad verschijnt.

16. II-iv, regels 98-117: bezwering van Astarte om te spreken.
Manfred is verbijsterd door Astartes levendige voorkomen en vraagt haar te spreken en hem te vergeven of te verdoemen. Nemesis' bezwering blijft echter zonder resultaat en ook na Arimanes' bevel blijft zij zwijgen. Alleen de bezwering en Arimanes' bevel zijn voorzien van muziek.
17. II-iv, regels 117-155: *Manfred's Ansprache an Astarte*.
Manfred richt zich nu zelf tot Astarte en uiteindelijk met resultaat: zij voorspelt hem dat hij de volgende dag zal sterven, zonder in te gaan op zijn verzoek om vergeving.
Manfreds smeekbede begint melodramatisch (regels 117-125), dan gesproken (regels 125-135) en eindigt (regels 136-155) in liedvorm met Sprechgesang van Manfred. In de laatste negen maten is het Astartethema uit de ouverture te horen.
18. II-iv, regels 156-168 (regel 166 gedeeltelijk geschrapt): vertrek van Manfred en hymne.
Manfred neemt afscheid van Nemesis en Arimanes' geestenrijk. Terwijl het doek valt, speelt het orkest nogmaals de hymne voor Arimanes.

Dritte Abteilung (derde akte)

Zoals bekend heeft Byron de derde akte grondig herzien en op zijn beurt bracht Schumann ingrijpende veranderingen aan in zijn versie: hij veranderde de volgorde van de scènes en schrapte de nodige regels, zonder daarmee de logica van de handeling geweld aan te doen.

19. III-iii, regels 1-47 en III-i, regels 1-6: dialoog tussen Herman en Manuel.
Schumann begint zijn laatste akte met wat bij Byron het begin van de derde scène daarvan is: de dialoog tussen Herman en Manuel, dienaren van Manfred, die op dat moment in de toren van zijn kasteel is. Op Hermans vraag wat Manfred daar al die jaren deed vertelt Manuel dat tijdens een soortgelijke nacht Manfred ook in zijn toren bezig was met geheimzinnige zaken, gezelschap gehouden door Astarte, de enige persoon die hij bij zijn bezigheden duldde en waarvan hij scheen te houden. Voor Manuel de precieze aard van de relatie tussen Manfred en Astarte kan onthullen, wordt hij gestoord door de binnenkomst van Manfred. Schumann kan dan aanknopen bij het begin van Byrons eigenlijke eerste scène: Manfred vraagt Manuel of alles in gereedheid is gebracht overeenkomstig zijn instructies en stuurt dan zijn bedienden weg.
20. III-i, regels 6-18: melodrama *Ein Friede kam auf mich*.
Eenmaal alleen constateert Manfred dat hij een innerlijke rust ervaart die hij daarvoor nog nooit gekend had.
21. III-i, regels 19-171 (regels 88-97, 100-154 en 163-168 geschrapt): dialoog tussen Manfred en de abt.
Herman dient de abt van St. Maurice aan. Deze roept Manfred op tot verzoening met de kerk en daardoor met de hemel, maar Manfred ziet niet hoe de kerk en haar dienaren hem zouden kunnen helpen bij verzoening met de hemel. Als Manfred het gesprek beëindigd heeft, besluit de abt zijn pogingen toch nog niet op te geven en Manfred voorzichtig te volgen.
22. III-ii, regels 1-30: melodrama *Abschied von der Sonne*.
Zoals hem was opgedragen, maakt Herman Manfred erop attent dat de zon ondergaat; Manfred beschouwt de zon, zingt haar lof en neemt afscheid. Deze monoloog lijkt uit te nodigen tot een uitgebreide muzikale begeleiding, maar Schumann heeft hierbij maar een zeer beperkt aantal maten gecomponeerd.
23. III-iv, regels 1-59 (regels 1-45 geschrapt): tweede dialoog tussen Manfred en de abt.
Schumann schrapte Manfreds mooie monoloog waarmee de vierde scène van de derde akte begint en gaat verder als de abt opnieuw op het toneel verschijnt. Deze hoopt alsnog

Manfreds redding te bewerkstelligen, maar Manfred wil daar niets van weten en zegt de abt weg te gaan omdat er gevaar dreigt. De abt vraagt om uitleg en Manfred zegt hem te kijken.

24. III-iv, regels 59-141 (regels 73-78, 92-98, 115-119 en 132-134 geschrapt): Manfred, abt en geesten.

Begeleid door wat akkoorden rijst een donkere en afschrikwekkende figuur op; later verschijnen nog andere geesten eveneens begeleid door wat akkoorden. Manfred zegt dat de geest de abt geen kwaad zal doen, maar dat het toch beter is om weg te gaan. De abt wil echter de confrontatie aangaan waarop een gesprek volgt tussen Manfred, de abt en de geest, af en toe voorzien van dreigende akkoorden. Manfred buigt niet voor de geesten, waarna zij begeleid door twee maten muziek weer verdwijnen.

25. III-iv, regels 142-153 (regel 144 geschrapt): dood van Manfred en *Klostergesang*.

Zoals Manfred niet boog voor de geesten, zo geeft hij evenmin gehoor aan de smeekbede van de abt om te bidden; zijn laatste adem uitblazend zegt hij slechts: So schwer ist's nicht zu sterben, alter Mann! De laatste als Sprechgesang genoteerde woorden van Manfred en de abt worden begeleid door het *Requiem aeternam*, gezongen door een koor in een klooster in de verte, overgaand in *Et lux perpetua*, waarin het Astartethema in de laatste maten ook nog even opklinkt.